

پیش‌بینی سندرم پس از دفاع بر اساس ویژگی‌های شخصیتی و ارزش‌های شخصی با میانجی‌گری قدرت ایگو در دانشجویان فارغ‌التحصیل سال ۱۴۰۳ شهر اصفهان

زهرا کاظمی راشنانی^۱ احسان قضاوی*^۲، محسن لعلی^۳

چکیده

هدف پژوهش حاضر، پیش‌بینی سندرم پس از دفاع پایان‌نامه بر اساس ویژگی‌های شخصیتی و ارزش‌های شخصی با میانجی‌گری قدرت ایگو در میان دانشجویان فارغ‌التحصیل سال ۱۴۰۳ شهر اصفهان بود. روش پژوهش، توصیفی از نوع توصیفی - همبستگی و مبتنی بر مدل‌یابی معادلات ساختاری بود. جامعه آماری شامل کلیه دانش‌آموختگان مقاطع کارشناسی‌ارشد و دکتری دانشگاه‌های شهر اصفهان در سال ۱۴۰۳ بود که از این میان، نمونه‌ای به حجم ۳۰۰ نفر به روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شد. جهت گردآوری داده‌ها از پرسشنامه‌های شخصیت سنج نئو (۱۹۸۵)، مقیاس قدرت ایگو مارک استروم (۱۹۹۷)، پرسش‌نامه ارزش‌های شخصی آلپورت (۱۹۶۰) و پرسشنامه سندرم پس از دفاع پایان‌نامه استفاده شد. برای تحلیل داده‌ها از نرم‌افزارهای SPSS30 و AMOS29 استفاده شد. یافته‌های آماری نشان داد که برخی ویژگی‌های شخصیتی نظیر روان رنجوری با شدت بیشتری از این سندرم رابطه مثبت و معنادار دارند؛ درحالی‌که صفاتی چون وظیفه‌شناسی و دلبذیر بودن به‌صورت منفی این سندرم را پیش‌بینی می‌کنند. از سوی دیگر، ارزش‌های شخصی خود محور و محافظه‌کارانه (مانند قدرت‌طلبی، امنیت و سنت‌گرایی) با افزایش احتمال تجربه این سندرم همراه بودند؛ در مقابل، ارزش‌های رشد محور و انعطاف‌پذیر نقش محافظتی ایفا کردند. همچنین تحلیل میانجی‌گری نشان داد که قدرت ایگو به عنوان ظرفیتی روانی برای انسجام، تعادل و مقاومت در برابر تنیدگی، نقش معناداری در کاهش تأثیر ویژگی‌های آسیب‌پذیر شخصیتی و ارزش‌های ناسازگار بر سندرم پس از دفاع دارد. در مجموع، می‌توان نتیجه‌گیری کرد که سندرم پس از دفاع پایان‌نامه پدیده‌ای چندعاملی است که متأثر از تعامل صفات پایدار شخصیتی، ساختارهای ارزشی و ظرفیت‌های درون روانی (نظیر قدرت ایگو) است.

کلمات کلیدی: سندرم پس از دفاع، ویژگی‌های شخصیتی، ارزش‌های شخصی، قدرت ایگو.

۱. دانشجوی کارشناسی‌ارشد، گروه روان‌شناسی بالینی، واحد خمینی‌شهر، دانشگاه آزاد اسلامی، خمینی‌شهر، اصفهان،

ایران. zahra1379kazemi.7150@gmail.com

۲. گروه روان‌شناسی عمومی، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران (نویسنده مسئول) -

ghazavi_ehsan@yahoo.com

۳. استادیار، گروه روان‌شناسی دانشگاه فرهنگیان، اصفهان، ایران. m.lali@cfu.ac.ir

مقدمه

فارغ‌التحصیلی^۱ از مقاطع تحصیلات تکمیلی یکی از مهم‌ترین نقاط عطف در زندگی تحصیلی و حرفه‌ای دانشجویان است. در حالی که بسیاری انتظار دارند دفاع از پایان‌نامه، حس پیروزی و رضایت به همراه داشته باشد، شواهد تجربی و گزارش‌های بالینی حاکی از آن است که این مرحله در برخی افراد منجر به تجربه پدیده‌ای نو ظهور و پیچیده تحت عنوان «سندرم پس از دفاع پایان‌نامه»^۲ می‌گردد (لنت سات^۳، ۲۰۲۳)؛ حالتی روانی که دانشجویان، به‌ویژه در مقاطع تحصیلات تکمیلی، پس از پایان جلسه دفاع پایان‌نامه تجربه می‌کنند و اغلب با نشانه‌هایی چون خستگی مزمن، اضطراب آینده، بی‌معنایی، افت انگیزش و احساس خلأ وجودی همراه است (هان و همکاران^۴، ۲۰۲۲). این سندرم را می‌توان نوعی واکنش روانی به انتقال ناگهانی از وضعیت «فعالیت متمرکز پژوهشی» به فضای آزاد اما نامشخص پسا دانشگاهی دانست که ممکن است سازگاری روانی را دچار اختلال کرده و سلامت ذهنی فرد را به مخاطره اندازد (چن و رابرت^۵، ۲۰۲۱). پژوهش‌ها نشان می‌دهند که بسیاری از دانشجویان پس از دفاع، به ویژه آن‌هایی که سرمایه‌گذاری روانی بالایی در پروژه علمی خود داشته‌اند، با نوعی سردرگمی هویتی مواجه می‌شوند که آن‌ها را از نظر هیجانی آسیب‌پذیر می‌سازد و حتی ممکن است کیفیت زندگی، تصمیم‌گیری شغلی و خودکارآمدی آنان را تحت تأثیر قرار دهد (مارتینز و همکاران^۶، ۲۰۲۳). بر همین اساس، سندرم پس از دفاع نه تنها یک تجربه روانی زودگذر، بلکه یک وضعیت شناختی - هیجانی پیچیده و چندعاملی تلقی می‌شود که نیازمند مطالعه دقیق‌تر در بستر ویژگی‌های شخصیتی، ارزش‌های فردی و منابع درون روانی مانند قدرت ایگو است (سیلوا و همکاران^۷، ۲۰۲۰). در ایران، باتوجه به فشارهای تحصیلی، انتظارات شدت و گستره این سندرم حتی بیش از آنچه در ادبیات بین‌المللی گزارش شده است، باشد. باین‌حال، تاکنون مطالعات منسجمی در زمینه شناسایی عوامل مستعدکننده و پیش‌بینی‌کننده این سندرم در بستر فرهنگی و آموزشی ایران انجام نگرفته و به‌ویژه در استان‌هایی با جمعیت بالای دانشجو مانند اصفهان، خلأ پژوهشی در این زمینه کاملاً محسوس است.

رویکرد پنج عاملی شخصیت^۸ که شامل روان‌رنجوری، برون‌گرایی، انعطاف‌پذیری، دلبذیر بودن و وظیفه‌شناسی است، یکی از چارچوب‌های برجسته در روان‌شناسی تفاوت‌های فردی به شمار می‌رود (مک کری و کاستا^۹، ۲۰۱۰). پژوهش‌های متعدد نشان داده‌اند که روان‌رنجوری با سطوح بالاتری از اضطراب، افسردگی، نگرانی و تجربه‌های منفی هیجانی همراه است، و افرادی که در این بعد نمره بالایی دارند، در مواجهه با رویدادهای پرتنش

1. Graduation

2. Post-Thesis Defense Syndrome

3. Lantsoght, E. O

4. Han, Y., Kim, S., & Lee, J

5. Chen, L., & Roberts, P

6. Martins, A. C., da Costa, R. M., & Pereira, H

7. Silva, C., Gomes, D., & Andrade, A

8. Big Five

9. McCrae, R. R., & Costa, P. T

پیش‌بینی سندرم پس از دفاع بر اساس ویژگی‌های شخصیتی و ارزش‌های شخصی با میانجی‌گری قدرت ایگو در دانشجویان فارغ‌التحصیل سال ۱۴۰۳ شهر اصفهان

مانند دفاع از پایان‌نامه، بیشتر در معرض تجربه آسیب‌های روانی قرار می‌گیرند (لیهی^۱، ۲۰۲۲) در مقابل، صفاتی مانند وظیفه‌شناسی (نظم‌گرایی، پشتکار و مسئولیت‌پذیری) و دلپذیر بودن (همدلی، سازگاری، نوع‌دوستی) به‌عنوان منابع درونی مقاومت روانی، با کاهش احتمال ابتلا به سندرم‌های روان‌شناختی پس از مراحل گذار ارتباط مستقیم دارند (جاج، هیجین، تورسن و باریک^۲، ۲۰۲۱). برون‌گرایی نیز، با تسهیل روابط اجتماعی و دسترسی به حمایت اجتماعی مؤثر، می‌تواند نقش مهمی در مهار پیامدهای منفی این سندرم ایفا کند، درحالی‌که انعطاف‌پذیری ذهنی به فرد امکان می‌دهد تا با تغییر نقش‌ها و اهداف پس از فارغ‌التحصیلی سازگار شود. بنابراین، ویژگی‌های شخصیتی می‌توانند به‌عنوان عوامل پیش‌بینی‌کننده مهم در تفاوت‌های فردی تجربه سندرم پس از دفاع محسوب شوند. از سوی دیگر، ارزش‌های شخصی^۳ یکی از متغیرهای اساسی در روان‌شناسی فرهنگی و اجتماعی هستند که جهت‌گیری‌های پایدار فرد را در زندگی، انتخاب‌ها و رفتارها تعیین می‌کنند. نظریه ارزش‌های بنیادی شوارتز^۴ (شوارتز، ۲۰۲۲) ارزش‌ها را به دو بُعد عمده تقسیم می‌کند: ارزش‌های محافظه‌کارانه و خود محورانه (مانند قدرت‌طلبی، امنیت، هم‌نوایی، سنت‌گرایی) و ارزش‌های رشد محور و نوع دوستانه (مانند خود مختاری، نوگرایی، برابری، نوع‌دوستی). بر اساس این چارچوب نظری، افرادی که دارای ارزش‌های رشدگرا و انعطاف‌پذیر هستند، توانایی بیشتری در معنابخشی به تجربیات تحولی و رویارویی مؤثر با چالش‌های پسا فارغ‌التحصیلی دارند، درحالی‌که تمرکز بر ارزش‌های خودمحور ممکن است همراه با اضطراب، ترس از تهدید جایگاه و بی‌ثباتی درونی شود. مطالعات تجربی نشان می‌دهند که تعارض بین ارزش‌های درونی و واقعیت بیرونی، به‌ویژه در شرایط بحرانی مانند اتمام تحصیلات، می‌تواند منبع اضطراب و سردرگمی هویتی باشد (ساگیو و شوارتز^۵، ۲۰۲۴). ازاین‌رو، بررسی نوع و شدت ارزش‌های شخصی در پیش‌بینی سندرم پس از دفاع، به شناخت دقیق‌تری از ریشه‌های انگیزشی این پدیده کمک خواهد کرد.

سندرم پس از دفاع که با آشفتگی هیجانی، احساس خلأ و سردرگمی همراه است، به نظر می‌رسد اغلب در افرادی شدیدتر بروز می‌یابد که از قدرت ایگو پایین‌تری برخوردارند؛ زیرا ناتوانی در تنظیم هیجان، انسجام خود و مقابله با فشارهای انتقالی، آنان را در برابر این بحران روانی آسیب‌پذیرتر می‌سازد (ژائو و همکاران^۶، ۲۰۲۱). مفهوم قدرت ایگو^۷ ریشه در نظریه‌های روان‌تحلیلی دارد و به میزان توانمندی فرد در یکپارچه‌سازی جنبه‌های مختلف شخصیت، تنظیم هیجان‌ها، کنترل تکانه‌ها و مقاومت در برابر عوامل تنیدگی را اشاره دارد (لووینگر^۸، ۲۰۲۳). افراد دارای قدرت ایگوی بالا، در برابر موقعیت‌های بحرانی و رویدادهای انتقالی، مانند دفاع از پایان‌نامه و پایان دوره تحصیلات، سازگاری بیشتری از خود نشان می‌دهند. برعکس، ضعف در قدرت ایگو، فرد را در برابر احساسات متعارض، تجربه شکست، بی‌هدفی و بحران معنا آسیب‌پذیر می‌سازد. به عبارتی دیگر، قدرت ایگو به‌عنوان یک متغیر میانجی، می‌تواند مسیر تأثیرگذاری صفات شخصیتی و ارزش‌های ناسازگار را بر تجربه سندرم پس از دفاع

1. Lahey, B. B

2. Judge, T. A., Higgins, C. A., Thoresen, C. J., & Barrick, M. R

3. Personal values

4. Schwartz Theory of Basic Values

5. Sagiv, L., & Schwartz, S. H

6. Zhao, X., Liu, X., Zhang, D., & Wang, Y

7. Ego Strength

8. Loevinger, J

پیش‌بینی سندرم پس از دفاع بر اساس ویژگی‌های شخصیتی و ارزش‌های شخصی با میانجی‌گری قدرت ایگو در دانشجویان فارغ‌التحصیل سال ۱۴۰۳ شهر اصفهان

تعدیل کند. پژوهش‌هایی مانند تحقیق مارک استروم و همکاران^۱ (۲۰۱۹) نشان داده‌اند که قدرت ایگو نه تنها پیش‌بینی‌کننده سازگاری کلی در دوره‌های گذار است، بلکه نقش اساسی در بازیابی انسجام روانی پس از مواجهه با موقعیت‌های اضطراب‌آور دارد.

باوجود شواهد بالینی فراوان، تاکنون در فضای علمی کشور، این سندرم کمتر موردتوجه پژوهشی قرار گرفته است و بررسی علمی آن در چارچوب مدل‌های روان‌شناختی ساختاری، می‌تواند به غنی‌سازی ادبیات بومی کمک کند. از سوی دیگر، در بافت فرهنگی ایران، عوامل متعددی از جمله فشارهای شغلی، ساختارهای سنتی خانواده، انتظارات دانشگاهی و نگرانی از آینده می‌توانند تجربه این سندرم را تشدید نمایند. تحلیل بین‌فردی تعامل ویژگی‌های شخصیتی، نظام ارزش‌ها و ظرفیت درونی ایگو، چارچوبی جامع برای درک بهتر این پدیده فراهم می‌کند و می‌تواند مبنای طراحی مداخلات روان‌درمانی، مشاوره‌ای و آموزشی در سطح دانشگاهی باشد.

بر اساس آنچه مطرح شد و باتوجه‌به پیچیدگی‌های روانی که بسیاری از دانشجویان پس از عبور از مرحله دفاع پایان‌نامه تجربه می‌کنند، این پرسش اساسی مطرح می‌شود که آیا می‌توان پدیده‌ای چون «سندرم پس از دفاع» را بر اساس ویژگی‌های پایدار شخصیتی و نظام ارزشی فرد تبیین و پیش‌بینی کرد؟ بدین‌سان، پژوهش حاضر باهدف پیش‌بینی سندرم پس از دفاع پایان‌نامه بر اساس ویژگی‌های شخصیتی و ارزش‌های شخصی، با میانجی‌گری قدرت ایگو در جامعه دانشجویان فارغ‌التحصیل استان اصفهان در سال ۱۴۰۳ طراحی شده است و درصدد است تا با تکیه بر روش‌شناسی مدل‌یابی معادلات ساختاری و استفاده از ابزارهای روان‌سنجی معتبر، ساز و کارهای علی مرتبط با بروز این سندرم را شناسایی کرده و راهکارهایی برای مداخله زود هنگام، ارتقای بهداشت روان و افزایش تاب‌آوری دانش‌آموختگان ارائه نماید.

روش‌شناسی

پژوهش حاضر از نوع مطالعه توصیفی - همبستگی^۲ و پیش‌بینی‌کننده می‌باشد. جامعه آماری شامل کلیه دانشجویان فارغ‌التحصیل مقاطع کارشناسی‌ارشد و دکتری دانشگاه‌های شهر اصفهان در سال تحصیلی ۱۴۰۳ است که به‌منظور تضمین قابلیت تحلیل دقیق مدل رگرسیون، برای هر یک از چهار متغیر اصلی، تعداد ۵۰ نمونه در نظر گرفته شد که در مجموع معادل ۲۰۰ نمونه می‌باشد. علاوه بر این، به‌منظور پیشگیری از افت کیفیت داده‌ها و جبران احتمالی حذف‌ها یا داده‌های ناقص، ۱۰۰ نمونه اضافی نیز به تعداد کل افزوده شد و در نهایت نمونه نهایی شامل ۳۰۰ نفر با بهره‌گیری از روش نمونه‌گیری در دسترس^۳ انتخاب گردید. این رویکرد نمونه‌گیری مبتنی بر اصول آماری و توصیه‌های معتبر در زمینه تحلیل معادلات ساختاری است که به حفظ اعتبار و قدرت پیش‌بینی مدل کمک می‌کند (کروچ و همکاران، ۲۰۲۰). ملاک‌های ورود شامل فارغ‌التحصیل بودن دانشجویان در سال ۱۴۰۳ با حداقل دو ماه فاصله از دفاع پایان‌نامه بود تا تجربه عینی سندرم پس از دفاع تثبیت شده و

^۱. Markstrom, C. A., Sabino, V. M., Turner, B., & Berman, R. C

^۲. Descriptive-Correlational

^۳. Available Sampling method

پیش‌بینی سندرم پس از دفاع بر اساس ویژگی‌های شخصیتی و ارزش‌های شخصی با میانجی‌گری قدرت ایگو در دانشجویان فارغ‌التحصیل سال ۱۴۰۳ شهر اصفهان

آمادگی روانی برای تکمیل پرسش‌نامه‌ها تضمین شود. ملاک‌های خروج نیز شامل سابقه بیماری روانی شدید، اختلالات شناختی، و درگیری با بحران‌های روانی یا درمان روان‌پزشکی فعال بود تا اعتبار داده‌ها حفظ و تأثیر عوامل بیرونی محدود گردد. این معیارها باهدف تضمین صحت، اعتبار و تعمیم‌پذیری نتایج و رعایت استانداردهای اخلاقی در پژوهش‌های روان‌شناختی تعیین شدند (محمدی و همکاران، ۱۴۰۱). در این پژوهش، تمامی اصول اخلاقی مطابق با دستورالعمل‌های کمیته اخلاق در پژوهش‌های علوم رفتاری و اجتماعی رعایت شد. شرکت‌کنندگان با رضایت آگاهانه و اختیار کامل در مطالعه حضور یافتند و از حق انصراف در هر مرحله برخوردار بودند. اهداف پژوهش به‌روشنی برای آن‌ها توضیح داده شد و حفظ محرمانگی اطلاعات به‌طور کامل تضمین گردید. اطلاعات جمع‌آوری شده صرفاً برای اهداف علمی استفاده شده و از هرگونه افشای هویت فردی اجتناب شد.

ابزار گردآوری داده‌ها

پرسشنامه سندرم پس از دفاع پایان‌نامه^۱: پرسشنامه سندرم پس از دفاع پایان‌نامه، ابزاری نسبتاً نو ظهور در سنجش پیامدهای روان‌شناختی دفاع از پایان‌نامه در میان دانشجویان تحصیلات تکمیلی است. این پرسش‌نامه با الهام از مفاهیم مرتبط با فرسودگی تحصیلی، اضطراب پس از موفقیت و احساس پوچی پس از دستیابی به اهداف بلندمدت طراحی شده و به ارزیابی مؤلفه‌هایی نظیر احساس بی‌هدفی، خستگی ذهنی، کاهش انگیزش پژوهشی و احساس انزوا پس از دفاع می‌پردازد. نسخه اولیه این پرسش‌نامه شامل ۳۰ گویه است که در پنج بعد اصلی تنظیم شده‌اند: کاهش انگیزش تحصیلی، بحران هویت علمی، تحلیل‌رفتن شناختی، شک در صلاحیت خود، و ترس از آینده شغلی. پاسخ دهی به این گویه‌ها بر اساس طیف لیکرت ۵ درجه‌ای از «هرگز» تا «همیشه» صورت می‌گیرد. پاسخ‌ها بر اساس طیف لیکرت ۵ درجه‌ای نمره‌گذاری می‌شوند (هرگز = ۱ به ندرت = ۲ گاهی = ۳ اغلب = ۴ همیشه = ۵). نمره‌گذاری پرسش‌نامه به‌صورت جمع امتیازات هر بعد انجام می‌شود و نمرات بالاتر نشان‌دهنده شدت بیشتر تجربه سندرم پس از دفاع است. حداقل نمره کل پرسش‌نامه برابر ۳۰ (۳۰ سؤال × ۱) و حداکثر نمره کل پرسش‌نامه برابر ۱۵۰ (۳۰ سؤال × ۵) می‌باشد. نمرات این‌گونه تفسیر می‌شود که نمره ۳۰-۶۰ سطح پایین سندرم پس از دفاع، نمره ۶۱-۹۰ سطح متوسط، نمره ۹۱-۱۲۰ سطح بالا و در نهایت نمره ۱۲۱-۱۵۰ بسیار شدید و نیازمند مداخله تخصصی را بیان می‌کند. نمرات بالا در هر بعد، نشان‌دهنده احتمال بالای تجربه عوارض روان‌شناختی پس از دفاع است. برای مثال، نمره بالا در بعد «تحلیل‌رفتن شناختی» ممکن است نشانه‌ای از خستگی ذهنی، احساس بی‌هدفی و افت عملکرد علمی باشد که اغلب نیازمند مداخلات روان‌درمانی است (رفیعی و همکاران، ۱۴۰۱). در برخی پژوهش‌های اولیه در ایران، این پرسش‌نامه روایی محتوایی مطلوبی از نظر متخصصان آموزش عالی و روان‌شناسی کسب کرده و آلفای کرونباخ آن برای کل مقیاس در حدود ۰.۸۹ گزارش شده است. همچنین تحلیل عاملی اکتشافی پنج عامل مذکور را تأیید نموده است (رفیعی و همکاران، ۱۴۰۱).

^۱. Post-Thesis Defense Syndrome Questionnaire

پیش‌بینی سندرم پس از دفاع بر اساس ویژگی‌های شخصیتی و ارزش‌های شخصی با میانجی‌گری قدرت ایگو در دانشجویان فارغ‌التحصیل سال ۱۴۰۳ شهر اصفهان

پرسش‌نامه شخصیت نئو^۱: پرسش‌نامه شخصیت نئو (NEO-PI-R) که نخستین بار توسط کاستا و مک کری در سال ۱۹۸۵ تدوین و سپس در سال ۱۹۹۲ بازنگری شد، ابزاری است برای سنجش پنج عامل اصلی شخصیت مبتنی بر مدل پنج عاملی. این پنج عامل شامل روان‌رنجوری، برون‌گرایی، گشودگی نسبت به تجربه، توافق‌پذیری و وظیفه‌شناسی هستند که هر یک به شش خرده مقیاس تقسیم می‌شوند. در مجموع این ابزار دارای ۲۴۰ گویه است، اما فرم کوتاه‌تری به نام NEO-FFI با ۶۰ سؤال نیز وجود دارد که از هر عامل ۱۲ سؤال دارد (کاستا و مک کری، ۱۹۹۲). هر خرده مقیاس دارای دامنه نمره مشخصی است و مجموع نمرات نشان‌دهنده وضعیت نسبی پاسخ‌دهنده در هر عامل شخصیت می‌باشد. تفسیر نمرات اغلب از طریق مقایسه با گروه‌های هنجاری انجام می‌شود و در مواردی از نمره T و صدک نیز استفاده می‌شود. در هر دو فرم، هر سؤال دارای طیف پاسخ‌های پنج‌گزینه‌ای است: کاملاً مخالفم = ۰، مخالفم = ۱، نه مخالفم، نه موافقم = ۲، موافقم = ۳، کاملاً موافقم = ۴. در نسخه کوتاه (NEO-FFI)، هر پنج عامل اصلی شخصیت (روان‌رنجوری، برون‌گرایی، گشودگی، توافق‌پذیری، وظیفه‌شناسی) با ۱۲ سؤال ارزیابی می‌شوند؛ بنابراین، حداقل نمره برای هر عامل ۰ و حداکثر ۴۸ است. جهت تفسیر نمرات، در ابتدا، نمرات خام به نمرات T تبدیل می‌شوند تا امکان مقایسه بین فردی فراهم گردد. میانگین نمره T برابر با ۵۰ و انحراف معیار برابر با ۱۰ است T زیر ۴۰: پایین‌تر از حد متوسط، T بین ۴۰ تا ۶۰: در دامنه متوسط T بالای ۶۰: بالا یا بسیار بالا. نمرات بالا در هر عامل دلالت بر ویژگی‌های شخصیتی مشخصی دارند (کاستا و مک کری، ۱۹۹۲). ویژگی‌های روان‌سنجی این ابزار در پژوهش‌های مختلف به تأیید رسیده است. ضریب پایایی بازآزمایی بین ۰٫۸۶ تا ۰٫۹۱ و آلفای کرونباخ برای خرده مقیاس‌ها بالای ۰٫۷۰ گزارش شده است. اعتبار محتوایی، سازه‌ای و ملاکی نیز در پژوهش‌های گسترده‌ای تأیید شده‌اند (کاستا و مک کری، ۱۹۹۲).

پرسش‌نامه ارزش‌های شخصی^۲: پرسش‌نامه ارزش‌های شخصی آلپورت که توسط آلپورت، ورنون و لیندزی (۱۹۶۰) طراحی شده، ابزاری است برای سنجش گرایش‌های ارزشی افراد در شش حوزه اصلی: نظری (علمی)، اقتصادی، زیباشناختی، اجتماعی، سیاسی و دینی. این ابزار شامل ۴۵ گویه دوگزینه‌ای است که فرد باید یکی از دو گزینه را که بیشتر با ارزش‌های شخصی او هم‌راستا است، انتخاب کند. هر سؤال دارای ۲ گزینه متضاد است که فرد باید یکی از آن‌ها را انتخاب کند؛ بنابراین، مقیاس نمره‌گذاری در این پرسش‌نامه دوگزینه‌ای و اجباری است، بدون گزینه «نظری ندارم». گزینه‌ها نشان‌دهنده دو ارزش متقابل هستند. هر گزینه انتخابی به ارزش خاصی تعلق دارد. پس از جمع نمرات هر ارزش (که معمولاً بین ۰ تا ۱۵ در هر ارزش متغیر است)، فرد بیشترین گرایش را به ارزش‌هایی دارد که بالاترین نمره را کسب کرده‌اند. در واقع، هیچ نمره "خوب یا بد" وجود ندارد، بلکه نمایه‌ای از ساختار ارزشی فرد ترسیم می‌شود. امتیازدهی این پرسش‌نامه بر اساس شمارش تعداد انتخاب‌های هر حوزه ارزشی انجام می‌شود. حداکثر امتیاز در هر حوزه ۱۵ و حداقل آن صفر است. تفسیر نمرات بدین صورت است که نمره بالای ۱۰ در یک حوزه نشان‌دهنده گرایش قوی فرد به آن ارزش است. نمره بین ۵ تا ۹: گرایش متوسط نمره زیر ۵: گرایش ضعیف را نشان می‌دهد. برای مثال، نمره بالا در ارزش «زیباشناختی» نشان‌دهنده تأکید بر هنر، هماهنگی و زیبایی در زندگی است؛ درحالی‌که نمره بالا در ارزش «سیاسی» نمایانگر تمایل به قدرت، نفوذ و رهبری است (آلپورت و همکاران، ۱۹۶۰). در نهایت نتایج این ابزار در قالب یک پروفایل ارزشی

۱. NEO Personality Inventory – Revised

۲. Allport Personal Values Questionnaire

پیش‌بینی سندرم پس از دفاع بر اساس ویژگی‌های شخصیتی و ارزش‌های شخصی با میانجی‌گری قدرت ایگو در دانشجویان فارغ‌التحصیل سال ۱۴۰۳ شهر اصفهان

تحلیل می‌شود که نشان می‌دهد فرد چه ارزش‌هایی را در زندگی خود در اولویت قرار می‌دهد. ویژگی‌های روان‌سنجی این پرسشنامه نیز در پژوهش‌های متعدد داخلی و خارجی بررسی شده‌اند. آلفای کرونباخ برای هر مقیاس در حدود ۰,۶۵ تا ۰,۸۰ گزارش شده و تحلیل عامل تأییدی شش عامل اصلی آن را تأیید کرده است. همچنین این پرسشنامه در ایران توسط شمسیان و همکاران (۱۳۸۰) هنجاریابی شده و پایایی آن در حدود ۰,۷۰ برای خرده مقیاس‌ها گزارش شده است.

مقیاس قدرت ایگو مارک استروم^۱: مقیاس قدرت ایگو که توسط مارک استروم در سال ۱۹۹۷ تدوین شد، ابزاری برای ارزیابی توانمندی‌های روانی افراد در مواجهه با تعارض‌ها و بحران‌های درونی و بیرونی است. این ابزار بر پایه نظریه اریک اریکسون در خصوص رشد ایگو ساخته شده و شامل ۶۴ گویه است که هشت بُعد اصلی قدرت ایگو یعنی امید، اراده، هدفمندی، شایستگی، وفاداری، عشق، مراقبت و خرد را می‌سنجد (اریکسون، ۱۹۶۳؛ استروم، ۱۹۹۷). پاسخ‌دهی به گویه‌ها بر اساس طیف لیکرت ۵ درجه‌ای انجام می‌شود که از «کاملاً مخالفم: ۱» تا «کاملاً موافقم: ۵» درجه‌بندی شده است. برای هر زیرمقیاس، حداقل نمره ۸ و حداکثر نمره ۴۰ است. در مجموع، کل نمره قدرت ایگو از ۶۴ تا ۳۲۰ متغیر است. پس از محاسبه نمره نهایی تفسیر می‌شود که نمره ۲۵-۸ برای هر بُعد: قدرت ایگو پایین، نمره ۲۶-۳۲: قدرت ایگو متوسط، نمره ۳۳-۴۰: قدرت ایگو بالا را نشان می‌دهد. نمرات بالا نشان‌دهنده انسجام روانی، تاب‌آوری، شایستگی در مواجهه با بحران‌ها، و داشتن چشم‌انداز مثبت نسبت به زندگی هستند. پایین بودن نمره در ابعاد خاص می‌تواند به نقاط ضعف روانی در تطابق با چالش‌های خاص اشاره داشته باشد (استروم، ۱۹۹۷). از نظر روان‌سنجی، مقیاس قدرت ایگو دارای آلفای کرونباخ مناسب برای خرده مقیاس‌ها (بین ۰,۷۰ تا ۰,۸۵) و پایایی بازآزمایی مطلوب (بیش از ۰,۸۰) گزارش شده است. همچنین روایی همگرا و تمایز این ابزار در ارتباط با متغیرهایی مانند سلامت روان، تاب‌آوری و رضایت از زندگی تأیید شده‌اند (مارسیا و همکاران، ۱۹۹۸).

یافته‌های آماری

در پژوهش حاضر از تعداد ۳۰۰ نفر، ۱۰۴ نفر (۳۴/۱ درصد) متأهل و ۱۹۶ (۶۵/۳ درصد) مجرد بودند. همچنین ۱۹۲ نفر (۶۴ درصد) زن و ۱۰۸ نفر (۳۶ درصد) مرد بودند. ۲۱۰ نفر (۷۰ درصد) شرکت‌کنندگان دارای کارشناسی‌ارشد و ۹۰ نفر (۳۰ درصد) تحصیلات دکتری داشتند. در جدول (۱) ماتریس همبستگی، میانگین، انحراف معیار و آزمون کلموگروف اسمیرنوف هر یک از متغیرها بیان شده است.

^۱. Psychosocial Inventory of Ego Strengths (PIES)

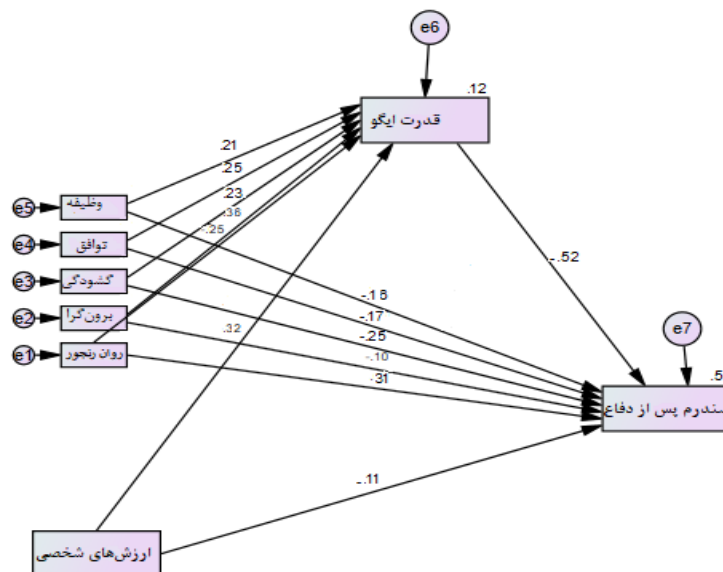
پیش‌بینی سندرم پس از دفاع بر اساس ویژگی‌های شخصیتی و ارزش‌های شخصی با میانجی‌گری قدرت ایگو
در دانشجویان فارغ‌التحصیل سال ۱۴۰۳ شهر اصفهان

جدول (۱)-ماتریس همبستگی متغیرها، میانگین، انحراف معیار و آزمون کلموگروف اسمیرنوف

متغیر	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸
۱-سندروم پس از دفاع	۱							
۲- قدرت ایگو	۰/۲۸**	۱						
۳- ارزش های شخصی	۰/۳۵**	۰/۳۹**	۱					
۴- وظیفه شناسی	۰/۴۱**	۰/۲۷**	۰/۳۳**	۱				
۵- توافق پذیری	۰/۵۳**	۰/۵۸**	۰/۲۲**	۰/۵۳**	۱			
۶- گشودگی	۰/۵۲**	۰/۴۲**	۰/۲۹**	۰/۵۷**	۰/۴۷**	۱		
۷- برون گرایی	۰/۴۸**	۰/۴۶**	۰/۳۱**	۰/۴۹**	۰/۵۱**	۰/۶۳**	۱	
۸- روان رنجور	۰/۵۱**	۰/۳۲**	-	۰/۵۴**	۰/۴۵**	۰/۵۲**	۰/۵۳**	۱
میانگین	۶۷/۸۹	۱۹۲/۰۲	۲۲/۸۴	۲۳/۹۴	۲۴/۱۱	۲۳/۵۲	۲۴/۱۶	۲۴/۰۵
انحراف معیار	۵/۷۸	۸/۵۶	۳/۲۵	۴/۸۲	۵/۴۰	۴/۸۵	۴/۵۰	۴/۸۰
کلموگروف اسمیرنوف	آماره	۰/۰۳۸	۰/۰۵۲	۰/۰۶۱	۰/۰۵۱	۰/۰۳۱	۰/۰۶۳	۰/۰۵۹
اسمیرنوف	p	۰/۲	۰/۲	۰/۱	۰/۲	۰/۲	۰/۱	۰/۲

در جدول ۱ مشاهده شد که بین سندروم پس از دفاع با قدرت ایگو، ارزش های شخصی، وظیفه شناسی، توافق پذیری، گشودگی و برون گرایی رابطه منفی معنادار وجود دارد ($p < ۰/۰۱$). همچنین بین سندروم پس از دفاع با روان رنجوری رابطه مثبت و معنادار وجود دارد ($p < ۰/۰۱$). همچنین میانگین و انحراف معیار متغیرهای پژوهش همراه با آزمون کلموگروف اسمیرنوف بررسی شده است. پیش از تحلیل داده‌ها مفروضه‌های نرمال بودن نشان داد که سطح معناداری تمامی متغیرها بیش از ۰/۰۵ می باشد. در لذا این پیش فرض رعایت شده است. در جدول (۲) شاخص های کلی برازش مدل ارائه شده است.

پیش‌بینی سندرم پس از دفاع بر اساس ویژگی‌های شخصیتی و ارزش‌های شخصی با میانجی‌گری قدرت ایگو در دانشجویان فارغ‌التحصیل سال ۱۴۰۳ شهر اصفهان

شکل ۱- مدل نهایی پژوهش

جدول ۲- شاخص‌های کلی برازش فرضیه اصلی پژوهش

شاخص‌های χ^2	DF	X2/df	GFI	NFI	CFI	IFI	RMSEA	مدل
۲۵/۷۳۱	۱۵	۱/۷۱۵	۰/۹۸۹	۰/۹۷۱	۰/۹۸۴	۰/۹۸۷	۰/۰۳۱	مدل
-	-	< ۳	$\geq ۰/۹$	$\geq ۰/۹$	$\geq ۰/۹$	$\geq ۰/۹$	< ۰/۰۸	حد مطلوب

بر اساس نتایج به‌دست‌آمده در جدول (۲)، شاخص کای اسکوئر نسبی برابر ۱/۷۱۵ است که نشان می‌دهد این الگو از وضعیت قابل‌قبولی برخوردار است. مقدار ریشه دوم واریانس خطای تقریب (RMSEA) در حد مطلوب (برابر ۰/۰۳۱) قرار دارد. همچنین سایر شاخص‌های برازش تطبیقی (CFI)، برازش هنجار شده (NFI)، نیکویی برازش (GFI)، شاخص برازندگی افزایشی (IFI) و شاخص توکر - لوییس (TLI) در سطح بسیار مطلوب (بالتر از ۰/۹۰) به دست آمدند. باتوجه‌به مقادیر گزارش شده در جدول فوق می‌توان گفت که مدل آزمون شده از برازش مناسبی برخوردار است. در جدول ۳. ضرایب مسیرهای مدل ارائه شده است.

پیش‌بینی سندرم پس از دفاع بر اساس ویژگی‌های شخصیتی و ارزش‌های شخصی با میانجی‌گری قدرت ایگو در دانشجویان فارغ‌التحصیل سال ۱۴۰۳ شهر اصفهان

جدول ۳- ضرایب استاندارد مسیرهای الگوی پیشنهادی

مسیر	ضرایب	انحراف استاندارد	آماره t	سطح معناداری
قدرت ایگو <--- سندروم پس از دفاع	-۰/۵۲	۰/۱۸۷	-۹/۵۹۳	۰/۰۰۱
ارزش‌های شخصی <--- سندروم پس از دفاع	-۰/۱۱	۰/۱۱۳	-۲/۸۹۲	۰/۰۲
وظیفه‌شناسی <--- سندروم پس از دفاع	-۰/۱۶	۰/۰۴۲	-۳/۰۸	۰/۰۳۱
توافق‌پذیری <--- سندروم پس از دفاع	-۰/۱۷	۰/۰۲۴	-۲/۹۹۵	۰/۰۲
گشودگی <--- سندروم پس از دفاع	-۰/۲۵	۰/۱۲۱	-۲/۸۸۳	۰/۰۰۱
برون‌گرایی <--- سندروم پس از دفاع	-۰/۱۰	۰/۰۹۹	-۲/۱۳۲	۰/۰۴
درون‌گرایی <--- سندروم پس از دفاع	۰/۳۱	۰/۰۵۵	۶/۷۶۵	۰/۰۰۱
ارزش‌های شخصی <--- قدرت ایگو	۰/۳۲	۰/۱۲۳	۴/۵۷۲	۰/۰۰۱
وظیفه‌شناسی <--- قدرت ایگو	۰/۲۱	۰/۱۳۷	۵/۴۳۴	۰/۰۰۱
توافق‌پذیری <--- قدرت ایگو	۰/۲۵	۰/۰۵۴	۶/۰۲۹	۰/۰۰۱
گشودگی <--- قدرت ایگو	۰/۲۳	۰/۰۱۹	۴/۱۰۳	۰/۰۰۱
برون‌گرایی <--- قدرت ایگو	۰/۳۶	۰/۱۴۶	۵/۳۲۴	۰/۰۰۱
درون‌گرایی <--- قدرت ایگو	-۰/۲۵	۰/۱۱۲	-۷/۰۷۲	۰/۰۰۱

همان‌طور که در جدول ۳ مشاهده می‌شود، تمام مسیرهای مستقیم به متغیر ملاک دارای مقدار T از $\pm 1/96$ است و سطح معنی‌داری ($p < 0/05$) بودند.

جدول ۴- ضرایب مسیر غیر مستقیم اثرات متغیرها و معنی‌داری پارامترهای برآورد شده با بوت‌استرپ

مسیر	Bootstrap	حد پایین	حد بالا	سطح معناداری
ارزش‌های شخصی ← قدرت ایگو ← سندروم پس از دفاع	-۰/۱۷	-۰/۲۲	-۰/۰۱	۰/۰۰۱
وظیفه‌شناسی ← قدرت ایگو ← سندروم پس از دفاع	-۰/۰۷	-۰/۲۸	-۰/۰۲	۰/۰۰۱
توافق‌پذیری ← قدرت ایگو ← سندروم پس از دفاع	-۰/۰۱۱	-۰/۱۵	-۰/۰۳	۰/۰۰۱
گشودگی ← قدرت ایگو ← سندروم پس از دفاع	-۰/۰۹	-۰/۳۴	-۰/۱	۰/۰۰۱
برون‌گرایی ← قدرت ایگو ← سندروم پس از دفاع	-۰/۱۰	-۰/۲۵	-۰/۰۲	۰/۰۰۱
درون‌گرایی ← قدرت ایگو ← سندروم پس از دفاع	۰/۱۸	۰/۱۵	۰/۳۷	۰/۰۰۱

باتوجه به جدول ۴ می‌توان مشاهده کرد که اثر غیرمستقیم ویژگی‌های شخصیت و ارزش‌های شخصی ب سندروم پس از دفاع از طریق قدرت ایگو معنی‌دار است.

بحث و نتیجه‌گیری

در این پژوهش با مشارکت ۳۰۰ نفر، توزیع جنسیت، وضعیت تأهل و سطح تحصیلات به تفکیک گزارش شد. نتایج همبستگی نشان داد که سندرم پس از دفاع با متغیرهایی همچون قدرت ایگو، ارزش‌های شخصی و ابعاد شخصیت (به جز روان‌رنجوری) رابطه منفی معنادار دارد، و با روان‌رنجوری رابطه مثبت معناداری دارد ($p > 0.01$). آزمون کولموگروف-اسمیرنوف نرمال بودن داده‌ها را تأیید کرد. شاخص‌های برازش مدل ($TLI > 0.90$, IFI , GFI , NFI , CFI , $RMSEA = 0.031$) حاکی از مطلوب بودن مدل بودند. مسیرهای مستقیم معنادار و اثرات غیرمستقیم از طریق قدرت ایگو نیز مورد تأیید قرار گرفت.

در بررسی هم‌سویی و ناهم‌سویی نتایج پژوهش حاضر با مطالعات پیشین، می‌توان به بدنه‌ای از پژوهش‌های تجربی اشاره کرد که یافته‌های آن‌ها در راستای تأیید نقش ساختارهای شخصیت و منابع درونی چون قدرت ایگو در شکل‌گیری یا تعدیل پاسخ‌های روان‌شناختی نسبت به رویدادهای پرتنش، نظیر دفاع از پایان‌نامه، بوده‌اند. به طور خاص، نتایج پژوهش حاضر که نشان‌دهنده رابطه منفی و معنادار سندرم پس از دفاع با ابعاد مثبت شخصیت (از جمله برون‌گرایی، وظیفه‌شناسی، توافق‌پذیری، گشودگی به تجربه و ارزش‌های شخصی) و رابطه مثبت با روان‌رنجوری است، با یافته‌های پژوهش‌های متعدد همخوانی دارد. برای مثال، تامپسون و همکاران (۲۰۲۱) در مطالعه‌ای بر دانشجویان تحصیلات تکمیلی دریافتند که روان‌رنجوری پیش‌بینی‌کننده قوی اضطراب عملکرد و کاهش کارآمدی پس از اتمام پروژه‌های علمی است، درحالی‌که جوهی از شخصیت سالم (نظیر وظیفه‌شناسی و گشودگی) با سطوح بالاتر تاب‌آوری همراه بودند (تامپسون و همکاران، ۲۰۲۱). از سوی دیگر، قدرت ایگو به عنوان میانجی‌گر در رابطه‌ی بین صفات شخصیتی و سندرم پس از دفاع، یافته‌ای است که با پژوهش بایر و هاس (۲۰۲۰) هم‌راستا است. آن‌ها نشان دادند که قدرت ایگو با تسهیل خود نظم‌بخشی و بازسازی شناختی، نقش مهمی در کاهش اضطراب ناشی از فشارهای تحصیلی دارد (بیر و هاس، ۲۰۲۰). همچنین پارک و همکاران (۲۰۲۲) در مطالعه‌ای ساختاری، نقش واسطه‌ای قدرت ایگو را در مسیر بین ارزش‌های شخصی و اضطراب اجتماعی تأیید کردند و نشان دادند که افراد دارای ایگوی قوی‌تر، قادر به استفاده از منابع شناختی برای مدیریت هیجان‌های منفی هستند (پارک و همکاران، ۲۰۲۲).

با این حال، پژوهش‌هایی نیز وجود دارند که نتایج ناهم‌سویی را نشان داده‌اند. برای مثال، الیسون و همکاران (۲۰۲۱) در مطالعه‌ای گزارش کردند که ویژگی برون‌گرایی در برخی از دانشجویان به افزایش فشار اجتماعی و ترس از شکست پس از دفاع منجر شده است، چرا که چنین افرادی در معرض انتظارات بیشتر محیطی و نیز نیاز به تأیید اجتماعی قرار دارند (الیسون و همکاران، ۲۰۲۱). این تناقض ظاهری را می‌توان در چارچوب تعامل بین صفت شخصیت و بافت فرهنگی یا موقعیتی تبیین کرد؛ در واقع، برون‌گرایی می‌تواند در محیط‌هایی که ارزش‌گذاری بیش‌ازحدی بر عملکرد فردی و موفقیت‌های بیرونی دارند، منجر به آسیب‌پذیری هیجانی بیشتری شود، به‌ویژه زمانی که دستاورد مورد انتظار محقق نشده باشد. افزون بر آن، پژوهش لوپز و ونگ (۲۰۲۳) نیز با یافته‌های حاضر تا حدی ناهم‌خوان است؛ آنان نشان دادند که توافق‌پذیری در برخی موقعیت‌ها می‌تواند با اضطراب بیشتری همراه باشد، زیرا افراد با این ویژگی ممکن است مستعد اجتناب از تعارض و حساسیت بیش‌ازحد نسبت به ارزیابی دیگران باشند (لوپز و وونگ، ۲۰۲۳). چنین نتایجی بیانگر این است که ویژگی‌های شخصیتی به تنهایی

پیش‌بینی سندرم پس از دفاع بر اساس ویژگی‌های شخصیتی و ارزش‌های شخصی با میانجی‌گری قدرت ایگو در دانشجویان فارغ‌التحصیل سال ۱۴۰۳ شهر اصفهان

نمی‌توانند پیش‌بینی‌کننده‌های خطی و یکنواختی برای پدیده‌هایی چون سندرم پس از دفاع باشند، بلکه باید در قالب الگوهای تعاملی، میانجی‌گری‌شده و وابسته به زمینه تحلیل شوند. در مجموع، یافته‌های این پژوهش در پرتو مطالعات هم‌سو تأکیدی دوباره بر نقش محافظتی قدرت ایگو و شخصیت سالم در مواجهه با استرس‌های تحصیلی دارند، اما تناقض‌ها نشان می‌دهند که رابطه‌ی بین متغیرهای روان‌شناختی و واکنش به رویدادهای مهم تحصیلی، از جمله دفاع از پایان‌نامه، پدیده‌ای پیچیده و وابسته به زمینه است که نیازمند تحلیل‌های عمیق‌تر در پژوهش‌های آینده است.

در تبیین یافته‌های این پژوهش می‌توان بیان کرد که:

ابعاد مثبت شخصیت، به‌ویژه آنچه در مدل پنج عاملی شخصیت مطرح می‌شود، عموماً به‌عنوان عوامل محافظتی در برابر اضطراب و استرس‌های عملکردی شناخته می‌شوند. در این پژوهش، رابطه منفی بین سندرم پس از دفاع و ویژگی‌هایی چون وظیفه‌شناسی، برون‌گرایی، توافق‌پذیری، گشودگی به تجربه و ارزش‌های شخصی، نشان‌دهنده نقش تنظیمی این ویژگی‌ها در مدیریت هیجان‌های منفی و تقویت سازگاری روان‌شناختی پس از یک رویداد پرتنش علمی است. ویژگی وظیفه‌شناسی با گرایش به سازمان‌یافتگی، هدفمندی و خود نظم‌بخشی همراه است. افراد با این ویژگی، از راهبردهای مقابله‌ای مؤثرتری استفاده می‌کنند و قادرند عملکرد خود را واقع بینانه ارزیابی کنند، بنابراین کمتر در معرض تجربه "شک به شایستگی" و "اضطراب هویتی" بعد از دفاع قرار می‌گیرند (اسمیت و همکاران، ۲۰۲۱). همچنین، برون‌گرایی معمولاً با هیجانات مثبت، خود ابرازی، و تمایل به تعامل اجتماعی همراه است. این خصیصه می‌تواند به دانشجویان کمک کند تا حمایت اجتماعی بیشتری دریافت کرده و اعتمادبه‌نفس عملکردی خود را حفظ کنند (ژائو و همکاران^۱، ۲۰۲۱). ویژگی توافق‌پذیری و گشودگی به تجربه نیز از طریق تسهیل روابط مثبت بین‌فردی و ذهنیت انعطاف‌پذیر، توانایی پردازش مثبت وقایع استرس‌زا را افزایش می‌دهند. ارزش‌های شخصی مانند رشد فردی، صداقت، و مسئولیت‌پذیری نیز می‌توانند با جهت‌دهی اهداف تحصیلی به معنای شخصی، حس خودکارآمدی پس از دفاع را تقویت کنند (لی و رابینسون، ۲۰۲۳).

روان‌رنجوری به عنوان یکی از مهم‌ترین عوامل آسیب‌پذیر کننده، نقش کلیدی در تجربه هیجانات منفی مانند اضطراب، شرم، و ترس از شکست ایفا می‌کند. یافته‌های پژوهش حاضر مبنی بر رابطه مثبت روان‌رنجوری با سندرم پس از دفاع، با الگوهای نظری آسیب‌پذیری - استرس سازگار است. این مدل‌ها بیان می‌کنند که افراد دارای سطح بالای روان‌رنجوری، در مواجهه با فشارهای عملکردی مانند جلسه دفاع پایان‌نامه، مستعد پردازش شناختی منفی، نشخوار ذهنی و تجربه احساس ناکافی بودن هستند (موسکویچ و همکاران، ۲۰۲۰). بر اساس پژوهش هیرچ و همکاران (۲۰۲۱)، روان‌رنجوری می‌تواند از طریق تقویت باورهای منفی درباره خود و آینده، اضطراب اجتماعی و سندرم ایمپاستر^۲ را افزایش دهد. همچنین، این ویژگی با عدم تحمل عدم قطعیت و افکار کمال‌گرایانه ناسازگارانه همراه است که می‌تواند پس از دفاع و در مواجهه با ارزیابی دیگران، نشانه‌های شناختی - هیجانی سندرم پس از دفاع را تشدید کند.

^۱. Zhao, X., Liu, X., Zhang, D., & Wang, Y.

^۲. Impostor Syndrome

پیش‌بینی سندرم پس از دفاع بر اساس ویژگی‌های شخصیتی و ارزش‌های شخصی با میانجی‌گری قدرت ایگو در دانشجویان فارغ‌التحصیل سال ۱۴۰۳ شهر اصفهان

قدرت ایگو، به توانایی فرد در حفظ انسجام روانی، تاب‌آوری، تنظیم هیجان، و اتخاذ راهبردهای مقابله‌ای مؤثر در شرایط فشارزا اشاره دارد. یافته‌های پژوهش حاضر که حاکی از اثر میانجی‌گرایی قدرت ایگو بین متغیرهای شخصیتی/ارزشی و سندرم پس از دفاع هستند، بیانگر نقش مرکزی ساختار ایگو در تبدیل ویژگی‌های درونی به الگوهای واکنشی سازگارانه یا ناسازگارانه در موقعیت‌های بحرانی است. بر مبنای نظریه بلات (۲۰۲۰)، قدرت ایگو تعیین می‌کند که چگونه فرد منابع درونی خود را برای حل تعارضات درونی یا فشارهای بیرونی بسیج می‌کند. افراد با ایگوی قوی‌تر توانایی بیشتری در بازسازی شناختی موقعیت‌های تهدید زا، حفظ انسجام خودپنداره، و کاهش نشانه‌های خود ناباوری دارند. پژوهش نگوین و همکاران (۲۰۲۲) نیز نشان داد که قدرت ایگو واسطه مؤثر بین صفات شخصیت مثبت و تاب‌آوری تحصیلی است و می‌تواند از بروز واکنش‌های اضطرابی پس از دفاع جلوگیری کند.

شاخص‌های برازش مدل در این پژوهش (از جمله $RMSEA=0.031$ و $TLI > 0.90$, IFI , GFI , NFI , CFI) نشان می‌دهند که مدل نظری ارائه‌شده توانسته است به‌خوبی ساختار مفهومی رابطه بین متغیرهای پژوهش را در جمعیت نمونه تبیین کند. این مسئله به معنای اعتبار ساختاری مدل و هم‌راستایی آن با داده‌های تجربی است. چنین مدلی می‌تواند به‌عنوان یک الگوی تبیینی برای درک مکانیزم‌های روان‌شناختی پس از دفاع علمی در محیط‌های آکادمیک در نظر گرفته شود، و پایه‌ای برای مداخلات روان‌شناختی تقویتی در دوران پس‌دفاع فراهم کند.

یافته‌های این پژوهش از منظر روان‌شناسی شخصیت و روان‌شناسی تحصیلی، نشان‌دهنده یک الگوی علی معتبر هستند که در آن متغیرهای شخصیتی مثبت و ارزش‌های درونی با کاهش نشانه‌های سندرم پس از دفاع مرتبط اند، اما این رابطه از طریق واسطه‌ای به نام قدرت ایگو تحقق می‌یابد. در مقابل، روان‌رنجوری نقش خطرآفرینی دارد که در فقدان قدرت ایگو، می‌تواند به اضطراب، احساس ناکامی و نشخوار ذهنی پس از دفاع دامن بزند. این مدل تبیینی، نه تنها به غنای نظری در فهم سازوکارهای روان‌شناختی پس از دفاع می‌افزاید، بلکه مسیرهای مداخله‌ای برای ارتقای سلامت روان در دوره پس‌دفاع پیشنهاد می‌دهد.

این پژوهش باوجود نقاط قوتی چون استفاده از مدل معادلات ساختاری و نمونه آماری نسبتاً بزرگ، همچون بسیاری دیگر از پژوهش‌ها دارای محدودیت‌هایی نیز می‌باشد. نخست، طراحی مقطعی پژوهش مانع از نتیجه‌گیری‌های علی می‌شود و نمی‌توان با قطعیت جهت‌گیری روابط متغیرها را تعیین کرد. دوم، استفاده از ابزارهای خود گزارش دهی می‌تواند خطای ادراکی، سوگیری پاسخ دهی و تورش اجتماعی را به همراه داشته باشد. سوم، تعمیم‌پذیری یافته‌ها محدود به جامعه دانشگاهی و افراد دارای تحصیلات تکمیلی بوده و قابلیت تعمیم به سایر جمعیت‌ها همچون دانشجویان کارشناسی یا کارمندان فاقد تحصیلات آکادمیک پایین‌تر را ندارد. باتوجه‌به این محدودیت‌ها، پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی از طراحی طولی استفاده شود تا روند تغییرات ایگو و ویژگی‌های شخصیتی در مواجهه با چالش‌های تحصیلی بهتر رصد گردد. همچنین بهره‌گیری از روش‌های کیفی (مانند مصاحبه‌های عمیق) می‌تواند در درک پیچیدگی‌های تجربه سندرم پس از دفاع کمک‌کننده باشد. بررسی متغیرهای زمینه‌ای چون حمایت اجتماعی، نوع رشته تحصیلی، کیفیت راهنمایی پایان‌نامه و سبک‌های مقابله‌ای نیز می‌تواند ابعاد چندسطحی این پدیده را روشن‌تر سازد. در نهایت، پژوهش‌های تجربی با رویکرد مداخله‌ای

پیش‌بینی سندرم پس از دفاع بر اساس ویژگی‌های شخصیتی و ارزش‌های شخصی با میانجی‌گری قدرت ایگو در دانشجویان فارغ‌التحصیل سال ۱۴۰۳ شهر اصفهان

(مثلاً آموزش مهارت‌های تقویت ایگو یا درمان مبتنی بر ارزش‌ها) نیز پیشنهاد می‌شود تا به کاربست درمانی یافته‌ها کمک کند.

سپاسگزاری و بیانیه تضاد منافع

نویسندگان این مقاله بر خود لازم می‌دانند از تمامی افرادی که به صورت مستقیم یا غیرمستقیم در انجام این پژوهش یاری‌رسان بوده‌اند، صمیمانه قدردانی نمایند. از تمامی شرکت‌کنندگان محترم، همکاران علمی، دستیاران پژوهشی و نهادهایی که در مسیر جمع‌آوری داده‌ها و تحلیل یافته‌ها همکاری داشتند، صمیمانه سپاسگزاریم. به طور خاص، نویسنده اول این مقاله (احسان قضاوی)، مراتب تشکر ویژه خود را از پروفسور اصغر آقایی اعلام می‌دارد و این بسیار کوچک به ایشان تقدیم می‌گردد؛ فردی که انگیزه و الهام اصلی این پژوهش را فراهم ساخت و با دیدگاه‌های ژرف و حمایت‌های علمی خود سهمی ارزنده در شکل‌گیری این تحقیق داشت. برای ایشان، سلامتی، طول عمر و توفیقات روزافزون علمی آرزو مندیم. نویسندگان مقاله تصریح می‌کنند که در فرایند طراحی، اجرا و نگارش این پژوهش هیچ‌گونه تضاد منفعی، اعم از مالی، سازمانی یا شخصی وجود نداشته است. تمامی مراحل انجام تحقیق با رعایت اصول اخلاق پژوهش و به‌دوراز هرگونه سوگیری انجام شده است.

منابع

-محمدی، ع؛ حسینی، م؛ جعفری، ف (۱۴۰۱). راهنمای اخلاق در پژوهش‌های روان‌شناختی: ملاک‌ها و استانداردها. اصفهان: انتشارات دانشگاه اصفهان.

-رفیعی، م؛ خسروی، ف؛ بیگی، ن (۱۴۰۱). ساخت و اعتباریابی پرسش‌نامه سندرم پس از دفاع پایان‌نامه در دانشجویان تحصیلات تکمیلی. مجله پژوهش‌های علوم تربیتی و روان‌شناسی، ۲۳(۲)، ۱۱۰-۱۲۸.

-Allport, G. W., Vernon, P. E., & Lindzey, G. (1960). Study of values: A scale for measuring the dominant interests in personality. Houghton Mifflin.

پیش‌بینی سندرم پس از دفاع بر اساس ویژگی‌های شخصیتی و ارزش‌های شخصی با میانجی‌گری قدرت ایگو
در دانشجویان فارغ‌التحصیل سال ۱۴۰۳ شهر اصفهان

- Beyer, R., & Haas, A. (2020). Ego strength as a buffer against academic stress: A mediational model. *Journal of Counseling Psychology*, 67(4), 455–468. <https://doi.org/10.1037/cou0000401>
- Blatt, S. J. (2020). The theory of ego strength and personality development: Contemporary applications. *Psychoanalytic Psychology*, 37(3), 245–259. <https://doi.org/10.1037/pap0000280>
- Blatt, S. J., & Luyten, P. (2020). A contemporary psychodynamic approach to personality disorders. American Psychological Association.
- Chen, L., & Roberts, P. (2021). Navigating post-thesis emotional transitions: A qualitative study of graduate students. *Journal of Educational Psychology*, 113(4), 789–805. <https://doi.org/10.1037/edu0000543>
- Costa, P. T., & McCrae, R. R. (1992). Revised NEO Personality Inventory (NEO-PI-R) and NEO Five-Factor Inventory (NEO-FFI): Professional manual. Psychological Assessment Resources.
- Cramer, P. (2021). Ego functions and psychological resilience: A contemporary review. *Journal of Personality Assessment*, 103(3), 254–266. <https://doi.org/10.1080/00223891.2020.1788945>
- Ellison, C. M., Harper, K., & Fields, R. (2021). Extraversion and post-thesis anxiety: A paradox in academic self-regulation. *Personality and Individual Differences*, 180, 110986. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2021.110986>
- Garcia, D., Al Nima, A., & Kjell, O. N. E. (2020). The affective profiles, psychological well-being, and the Big Five personality traits: A study in a sample of university students. *Personality and Individual Differences*, 167, 110247.

پیش‌بینی سندرم پس از دفاع بر اساس ویژگی‌های شخصیتی و ارزش‌های شخصی با میانجی‌گری قدرت ایگو
در دانشجویان فارغ‌التحصیل سال ۱۴۰۳ شهر اصفهان

- Han, Y., Kim, S., & Lee, J. (2022). Understanding psychological distress after thesis defense: Implications for graduate student mental health. *Higher Education Research & Development*, 41(2), 372–388. <https://doi.org/10.1080/07294360.2021.1960032>
- Hirsch, C. R., Mathews, A., & Clark, D. M. (2021). The cognitive model of anxiety revisited: Contemporary evidence and clinical implications. *Clinical Psychology Review*, 86, 102026. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2021.102026>
- Judge, T. A., Higgins, C. A., Thoresen, C. J., & Barrick, M. R. (2021). The Big Five personality traits, general mental ability, and career success across the life span. *Personnel Psychology*, 52(3), 621–652. <https://doi.org/10.1111/j.1744-6570.1999.tb00174.x>
- Lahey, B. B. (2022). Public health significance of neuroticism. *American Psychologist*, 64(4), 241–256. <https://doi.org/10.1037/a0015309>
- Lantsoght, E. O. (2023). *The A–Z of the PhD trajectory: A practical guide for a successful journey*. Springer.
- Lee, J. H., & Robinson, M. D. (2023). Personal values, self-regulation, and academic engagement: A multilevel analysis. *Journal of Educational Psychology*, 115(2), 376–391. <https://doi.org/10.1037/edu0000784>
- Loevinger, J. (2023). *Ego development: Conceptions and theories*. Jossey-Bass.
- Lopez, A., & Wang, J. (2023). Agreeableness and academic anxiety: The role of conflict avoidance and social feedback sensitivity. *Journal of Personality Assessment*, 105(2), 275–289. <https://doi.org/10.1080/00223891.2022.2097523>

پیش‌بینی سندرم پس از دفاع بر اساس ویژگی‌های شخصیتی و ارزش‌های شخصی با میانجی‌گری قدرت ایگو
در دانشجویان فارغ‌التحصیل سال ۱۴۰۳ شهر اصفهان

- Marcia, J. E., Waterman, A. S., Matteson, D. R., Archer, S. L., & Orlofsky, J. L. (1998). *Ego identity: A handbook for psychosocial research*. Springer.
- Markstrom, C. A., Sabino, V. M., Turner, B., & Berman, R. C. (2019). The Psychosocial Inventory of Ego Strengths: Development and Validation of a New Eriksonian Measure. *Journal of Youth and Adolescence*, 26(6), 705–732. <https://doi.org/10.1023/A:1022348709532>
- Martins, A. C., da Costa, R. M., & Pereira, H. (2023). Psychological well-being after academic achievements: A longitudinal study of post-defense transitions. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 20(1), 115. <https://doi.org/10.3390/ijerph20010115>
- McCrae, R. R., & Costa, P. T. (2004). A contemplated revision of the NEO Five-Factor Inventory. *Personality and Individual Differences*, 36(3), 587–596. [https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(03\)00118-1](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(03)00118-1)
- McCrae, R. R., & Costa, P. T. (2010). NEO Inventories for the NEO Personality Inventory-3 (NEO-PI-3), NEO Five-Factor Inventory-3 (NEO-FFI-3), and NEO Personality Inventory-Revised (NEO PI-R). Psychological Assessment Resources.
- Moscovitch, D. A., Waechter, S., Bielak, T., & Rowa, K. (2020). Impostor feelings and social anxiety: The role of self-perception and cognitive appraisal. *Journal of Anxiety Disorders*, 74, 102267. <https://doi.org/10.1016/j.janxdis.2020.102267>
- Nguyen, L. T., Tran, Q. T., & Bui, T. H. (2022). Ego strength and academic resilience: Mediating the role of personality traits in graduate students. *Personality and Individual Differences*, 185, 111250. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2021.111250>

- Park, J. H., Lee, M. S., & Kim, Y. R. (2022). Ego strength mediates the relationship between personal values and social anxiety among graduate students. *Current Psychology*, 41(3), 1682–1694. <https://doi.org/10.1007/s12144-021-01417-9>
- Sagiv, L., & Schwartz, S. H. (2024). Value priorities and subjective well-being: Direct relations and congruity effects. *European Journal of Social Psychology*, 30(2), 177–198.
- Schwartz, S. H. (2022). An Overview of the Schwartz Theory of Basic Values. *Online Readings in Psychology and Culture*, 2(1), 11–20. <https://doi.org/10.9707/2307-0919.1116>
- Silva, C., Gomes, D., & Andrade, A. (2020). Graduate students' psychological resilience during academic transitions. *Journal of Mental Health and Education*, 35(3), 233–247. <https://doi.org/10.1080/09638237.2020.1739241>
- Smith, K., Holloway, L., & Chen, M. (2021). Big Five personality traits and postgraduate stress: A longitudinal perspective. *Journal of Applied Psychology*, 106(1), 145–158. <https://doi.org/10.1037/apl0000498>
- Strem, M. (1997). Ego Strength Scale (ESS). Psychological Assessment Corporation.
- Thompson, L. J., Reed, K., & Singh, N. (2021). Personality traits and post-project stress: Evidence from postgraduate researchers. *Educational Psychology*, 41(6), 662–680. <https://doi.org/10.1080/01443410.2020.1818895>
- Wang, Y., Chen, J., Zhao, X., & Xu, L. (2021). The impact of Big Five personality traits on self-efficacy in higher education: Evidence from Chinese postgraduate students. *Current Psychology*, 40(6), 2752–2761.

پیش‌بینی سندرم پس از دفاع بر اساس ویژگی‌های شخصیتی و ارزش‌های شخصی با میانجی‌گری قدرت ایگو
در دانشجویان فارغ‌التحصیل سال ۱۴۰۳ شهر اصفهان

- Widiger, T. A., & Crego, C. (2021). The five factor model of personality structure: An update. *World Psychiatry*, 20(2), 208–209.
- Zhao, X., Liu, X., Zhang, D., & Wang, Y. (2021). Ego strength, emotional regulation, and psychological resilience: Exploring the mechanisms linking personality and academic stress. *Personality and Individual Differences*, 172, 110588. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2020.110588>
- Zhou, X., Zhang, Y., & Li, H. (2022). Academic stress and defense syndrome: The moderating role of institutional support. *Journal of Educational Psychology*, 114(3), 387–400.

Predicting Post-Dissertation Syndrome Based on Personality Traits and Personal Values Mediated by Ego Strength in 2024 Graduates of Isfahan City

Zahra Kazemi, Ehsan Ghazavi *,Mohsen Laali

1. M.A. Student, Department of Clinical Psychology, Khomeini shahr Branch, Islamic Azad University, Khomeinishahr/Isfahan, Iran.
zahra1379kazemi.7150@gmail.com
2. Department of Psychology, Isfahan (Khorasgan) Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran. (corresponding author) ghazavi_ehsan@yahoo.com
3. Assistant Professor, Department of Psychology, Farhangian University, Isfahan, Iran.
m.lali@cfu.ac.ir

Abstract

The present study aimed to predict post-dissertation syndrome based on personality traits and personal values, mediated by ego strength, among 2024 graduates in Isfahan city. The research employed a descriptive-correlational design based on structural equation modeling. The statistical population comprised all Master's and Doctoral graduates from universities in Isfahan city in 2024, from whom a convenience sample of 300 individuals was selected. Data were collected using the Neo Personality Questionnaires (1985), the Markstrom Ego Strength Scale(1997), Allport's Personal Values Questionnaire (1960), and the Post-Dissertation Syndrome Questionnaire. Data analysis was conducted using SPSS version 30 and AMOS version 29. Statistical findings indicated that certain personality traits, such as Neuroticism, exhibited a significant positive relationship with the severity of this syndrome, while Conscientiousness and Agreeableness negatively predicted it. Furthermore, self-enhancement and conservation values (including Power, Security, and Tradition) were associated with an increased likelihood of experiencing the syndrome; conversely, self-transcendence and openness to change values played a protective role. Mediation analysis revealed that ego strength, as a psychological capacity for coherence, stability, and resilience against stress, significantly mediated the impact of vulnerable personality traits and maladaptive values on post-dissertation syndrome. In conclusion, post-dissertation syndrome is a multifaceted phenomenon influenced by the interplay of stable personality traits, personal value structures, and intrapsychic capacities (such as ego strength).

Keywords: Post-Dissertation Syndrome, Personality Traits, Personal Values, Ego Strength.